

РОЗВИТОК ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ В ПЕРІОД З 1917 ПО 1991 РОКИ

У статті розкриваються проблемні питання теоретичного та практичного характеру, які виникли в ході розвитку правового регулювання суспільних відносин у сфері лісового господарства України в період з 1917 по 1991 роки.

Ключові слова: ліс, лісокористування, регулювання відносин в сфері лісового господарства

Як відомо, успішне осмислення, формулювання та дослідження кожної наукової проблеми потребує визначення та розроблення відповідних методологічних засад дослідження. У вітчизняній юридичній науці до основних методологічних засад дослідження відносять, в тому числі, й історичний досвід виникнення, розвитку та вирішення відповідної наукової проблеми [1, с. 51].

Враховуючи викладене, **метою даної статті** є дослідження історичного досвіду правового регулювання відносин у сфері лісового господарства у відповідний період, осмислення організаційно-правових проблем державного регулювання відносин у сфері лісового господарства у конкретний історичний проміжок часу, а також аналіз ефективності вжитих заходів, щодо їх вирішення.

Початкові етапи Радянської влади в Україні характеризувалися активною нормотворчою діяльністю у галузі охорони природи. Так, у період з 1918 по 1921 рр. було прийнято Закон «Про соціалізацію землі» [5], Декрет «Про ліси» [6], Декрет РНК УРСР «Про охорону лісів» [7], Декрет про заповідник «Чаплі» (Асканія Нова), який пізніше перейменовано у Державний степовий заповідник, декрети «Про строки полювання і право на мисливську зброю» [8], «Про охорону пам'яток природи, садів і парків» [9]. Останній декрет юридично обґрунтував такі поняття, як «пам'ятка природи», «заповідник», «природний парк» [10, с. 21].

У цілому в законодавстві вказаного періоду питання управління лісами та лісокористування були серед пріоритетних, однак наприкінці 1920-х років під тиском ідеологічної трансформації у право вводились сурогатні поняття, які по суті змінювали зміст багатьох понять, зокрема і таких, як «охорона природи» та «лісове господарство».

Незважаючи на чинний в Радянському Союзі Декрет «Про ліси», який врегулював охорону, відтворення й використання лісів, 4 червня 1930 року в Українській РСР відбувся суд у справі з офіційною назвою «Про шкідництво у лісовому господарстві України». Групу висококваліфікованих фахівців і професорів (здебільшого колишніх чиновників лісового департаменту) – Гурського, Колесникова, Шустова, Коваленка, Падалку та Марченка звинуватили у використанні свого становища на відповідних посадах, аби за будь-яку ціну зберегти колишні лісові масиви поміщиків у той час, коли вчені намагалися «всіма способами зберегти їх під прапором заповідників, добиваючись цього в Головнаці, Всеукраїнській Академії Наук ...» [12, с. 26].

Так, у одному з лісництв нараховувалося 16 тис. перестійного лісу у той час, коли у країні бракувало лісоматеріалів. Недосконалість системи управління лісовими ресурсами призводила до доведення лісу до перестою. Вищезгадані науковці намагалися протистояти цим негативним явищам, проте негативні наслідки спіткали їхні долі [12, с. 28].

Декларування загальнонародної власності на ліси у радянській державі та зміна системи управління лісовими ресурсами після 1917 року призвели до створення державної мережі лісозаготівельних підприємств. Лісозаготівля набула ознак окремої галузі промисловості, яка приносила значні валютні доходи від експорту пиломатеріалів та круглого лісу, які відіграли важливу роль для індустріалізації країни перед Другою світовою війною.

Після закінчення Другої світової війни в радянському законодавстві з'явилася тенденція комплексного підходу до вирішення питань охорони природи. Так, 3 червня 1949 року Рада Міністрів УРСР прийняла постанову «Про охорону природи на території Української РСР» [13], яка врегулювала низку взаємопов'язаних

питань охорони землі, флори й фауни. У постанові було відзначено, що питання про охорону природи набуває особливо важливого значення і повинно стати об'єктом турботи радянських, господарських, громадських організацій та усього населення республіки. Подібне положення було регламентоване в постанові ЦК Комуністичної партії України і Ради Міністрів УРСР «Про засоби по покращенню охорони природи Української РСР», прийнятої у червні 1958 року [14].

Суттєвий розвиток природоохоронне та природоресурсове законодавство при радянській владі отримало після прийняття постанови Верховної Ради СРСР «Про заходи по подальшому поліпшенню охорони природи і раціональному використанню природних ресурсів» від 20 вересня 1972 року, постанов Уряду СРСР «Про посилення охорони природи і поліпшення використання природних ресурсів» від 29 грудня 1972 року та «Про додаткові заходи по посиленню охорони природи і поліпшенню використання природних ресурсів» від 1 грудня 1978 року.

Положення вищезазначених нормативно-правових актів дали визначальний поштовх розвитку природоохоронного й природоресурсового законодавства в СРСР.

Так, значущість постанови Верховної Ради СРСР «Про заходи по подальшому поліпшенню охорони природи і раціональному використанню природних ресурсів» [17] полягала в тому, що охорона природи у ній визначалась одним з найважливіших завдань держави, і саме від розв'язання державою цього завдання залежало успішне виконання народногосподарських планів, добробут нинішніх й майбутніх поколінь.

Центральний комітет КПРС та Рада Міністрів СРСР 29 грудня 1972 року прийняли Постанову «Про посилення охорони природи і поліпшення використання природних ресурсів» [18]. Аналогічну Постанову ЦК Компартії УРСР та Рада Міністрів УРСР прийняли 8 травня 1973 року [19]. У цих актах наголошувалося на необхідності посилення уваги до питань охорони природи й раціонального використання її ресурсів. Передбачалося встановлення систематичного контролю за правильним використанням колгоспами, підприємствами і організаціями земель, вод, лісів, надр та інших природних багатств, по збереженню водоохоронних і захисних функцій лісів тощо.

Не менш важливою в галузі розвитку правової охорони природи у СРСР була Поста-

нова ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР «Про додаткові заходи по посиленню охорони природи і поліпшенню використання природних ресурсів» [20], в якій зазначалися заходи: по посиленню державного контролю у галузі охорони природи, по усуненню в найкоротші строки наявних недоліків у справі раціонального використання природних ресурсів й поліпшення стану навколишнього природного середовища. На міністерства та відомства СРСР, Ради Міністрів союзних республік, об'єднання, підприємства, установи і організації покладалася повна відповідальність за охорону природи, раціональне використання й відтворення природних ресурсів та своєчасне виконання відповідних природоохоронних заходів. Однак, при інтенсивному розвитку промислового виробництва, що безмежно використовувало природні ресурси, намічених заходів було недостатньо, крім того, деякі з них на місцях взагалі не виконувалися.

На конституційному рівні питання охорони природи широко розкривалися у Конституції СРСР від 7 жовтня 1977 року [21] й у Конституції УРСР від 20 квітня 1978 року [22]. Так, у ст. 11 Конституції СРСР та ст. 11 Конституції УРСР регламентувалась виключна власність держави на землю, її надра, води і ліси. Не менш важливою основою природоохоронного й природоресурсового законодавства УРСР був зміст ст. 18 Конституції СРСР: «В інтересах нинішнього та майбутніх поколінь у СРСР здійснюються необхідні заходи для охорони і науково-обґрунтованого, раціонального використання землі та її надр, водних ресурсів, рослинного й тваринного світу, для збереження в чистоті повітря і води, забезпечення відтворення природних багатств та поліпшення середовища, яке оточує людину». Право громадян СРСР на охорону здоров'я, яке реалізувалося завдяки заходам по оздоровленню навколишнього середовища, гарантувалося ст. 42 Конституції СРСР. Основний закон СРСР покладав на всіх радянських громадян обов'язок берегти природу, охороняти її багатства (ст. 67 Конституції СРСР).

Раціональне використання й відтворення природних ресурсів у Радянському Союзі та в Українській РСР регулювалися численними нормативними актами. Так, Основи лісового законодавства Союзу РСР і союзних республік від 17 червня 1977 року [23] та Лісовий кодекс УРСР [24], прийнятий Верховною Радою Української РСР 13 грудня 1979 року, врегульовували лісові відносини з метою забезпечення раціонального

використання лісів, їхньої охорони й захисту, відтворення і підвищення продуктивності для задоволення потреб народного господарства та населення в деревині й іншій лісовій продукції, посилення водоохоронних, захисних, клімато-регулюючих, санітарно-гігієнічних, оздоровчих і інших корисних природних властивостей лісів. У 1969 році було затверджено Інструкцію про порядок притягнення до відповідальності за лісопорушення в лісах СРСР, а у 1971 році – Правила пожежної безпеки в лісах СРСР. З прийняттям у 1968 році Положення про колгоспні ліси та Правил ведення господарства в колгоспних лісах значно посилилася увага до охорони важливої на той час частини державного лісового фонду – колгоспних лісів.

На даному етапі дослідження варто нагадати, що радянське державне управління, по суті, являло собою юридично узаконену, планомірно організовану на науковій основі діяльність органів державного управління, здійснювану під керівництвом КПРС з метою реалізації її політики, вирішення головного завдання соціалістичної загальнонародної держави – практичного виконання законодавства у процесі безперервного й безпосереднього управління господарським, соціально-культурним і адміністративно-політичним будівництвом [25]. Відтак, усі нормативні акти у галузі лісового господарства радянського періоду спрямовувались на забезпечення реалізації механізмів захисту державної власності на лісові ресурси. З ініціативи державних органів створювались навіть громадські організації з питань захисту природи і, зокрема, лісових ресурсів.

Велику роль в організації управління охороною природи відігравали депутатські комісії з охорони природи, створені у 1970 році в складі обох палат Верховної Ради СРСР (Ради Союзу та Ради Національностей) і верховних рад союзних республік. Робота комісій здійснювалася на основі положення Постанови Верховної Ради СРСР від 20 вересня 1972 року, яке проголошувало: «Вважати однією з найважливіших державних задач невідпинну турботу про охорону природи й краще використання природних ресурсів, суворе додержання законодавства про охорону землі та її надр, лісів і вод, маючи на увазі, що науково-технічний прогрес повинен поєднуватися з дбайливим відношенням до природи та її ресурсів, сприяти збереженню найбільш сприятливих умов для життя й здоров'я, для праці і відпочинку трудящих».

Згідно зі ст. 7 Закону СРСР «Про Раду Міністрів СРСР» [26] Рада Міністрів СРСР по-

ряд з іншими функціями здійснювала організацію екологічної діяльності у державі, вирішувала загальні питання, пов'язані з науково обгрунтованим, раціональним використанням природних ресурсів, забезпеченням відновлення природних багатств й покращенням навколишнього середовища людини. Аналогічні повноваження мала й Рада Міністрів УРСР (ст. 7 Закону УРСР «Про Раду Міністрів Української РСР» [27]).

У 1981 році з метою подальшого вдосконалення управління охороною природи у СРСР була створена Комісія Президії Ради Міністрів СРСР з охорони навколишнього середовища і раціонального використання природних ресурсів. В її склад входили керівники ряду міністерств та державних комітетів СРСР, Комітету народного контролю СРСР і Академії наук. Комісія забезпечувала здійснення єдиної науково-технічної політики у галузях охорони навколишнього природного середовища й раціонального використання природних ресурсів, їх відновлення; розглядала великі проблеми перетворення природи держави; контролювала виконання екологічних вимог при проектуванні територіально-виробничих комплексів, будівництві та реконструкції підприємств, меліоративних і гідротехнічних систем, транспортних й інших об'єктів, а також посилювала координацію діяльності міністерств та відомств СРСР, рад міністрів союзних республік і громадських організацій в галузі охорони природи. Рішення Комісії з питань, які входили у її компетенцію, мали обов'язковий характер для виконання міністерствами, відомствами СРСР й союзних республік, організаціями, підприємствами та установами. Проте, на практиці правовий статус Комісії зводився до статусу допоміжного органу при уряді (виконкомі), основним призначенням якого (крім здійснення визначених координаційних повноважень) була підготовка питань для їх подальшого заслуховування на засіданнях відповідної Ради Міністрів чи її Президії.

На підставі постанови Ради Міністрів СРСР «Про затвердження загального положення про міністерства СРСР» від 10 липня 1967 року кожне міністерство було зобов'язане вживати ряд заходів природоохоронного характеру, в тому числі заходи по зберіганню рослинного і тваринного світу.

Відділ охорони природи Державного планового комітету СРСР здійснював єдину науково-технічну політику з охорони й раціонального використання землі та її надр, водних ресурсів, атмосферного повітря, тваринного і рослинного

світу; розроблював методичні вказівки, перелік показників та форм для складання державних планів з охорони довкілля й раціонального природокористування.

Діяльність наукових установ з охорони навколишнього середовища координувалася Держкомітетом Ради Міністрів СРСР з науки і техніки. Методичне керівництво здійснювала створена цим Держкомітетом спільно з Академією наук СРСР Міжвідомча науково-технічна рада з комплексних проблем охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів, а також Наукова Рада з проблем біосфери.

До спеціальних органів в галузях охорони й використання лісових природних ресурсів у Радянському Союзі належали Міністерство лісової, целюлозно-паперової та деревообробної промисловості СРСР, Державний комітет СРСР з лісового господарства.

Природоохоронні функції входили так само і в повноваження органів місцевого самоврядування СРСР. На XXVII з'їзді КПРС у 1986 році відзначалося: «Сьогодні місцеві органи влади можуть та повинні стати однією з найбільш ефективних ланок мобілізації мас на підвищення соціально-економічного розвитку держави. Отримуючи мандат від виборців, вони беруть на себе відповідальність за усі сфери життя на своїй території» [28]. У постанові ЦК КПРС, Президії Верховної Ради СРСР та Ради Міністрів СРСР «Про заходи щодо подальшого підвищення ролі і посилення відповідальності Рад народних депутатів за прискорення соціально-економічного розвитку на підставі рішень XXVII з'їзду КПРС» 1986 року передрадами були поставлені конкретні завдання з охорони природи та комплексного використання природних й вторинних ресурсів. Зокрема, пропонувалося сконцентрувати керівництво природоохоронною діяльністю в союзних республіках у єдиному органі управління – державному комітеті по охороні навколишнього середовища і врегулюванню використання природних ресурсів та його органах на місцях. Підприємства й організації, незалежно від відомчої підпорядкованості, мали в обов'язковому порядку відшкодовувати шкоду, нанесену природі, поповнюючи коштами республіканські і місцеві бюджети з метою використання їх при проведенні природоохоронних заходів.

Враховуючи недосконалість системи державного управління природокористуванням у зв'язку з розрізненістю природоохоронних

функцій за численними міністерствами й відомствами, ЦК КПРС і Рада Міністрів СРСР прийняли 7 січня 1988 року (ЦК Компартії УРСР та Рада Міністрів УРСР 18 листопада 1988 року [29]) Постанову «Про докорінну перебудову справи охорони природи в державі» [30]. Її положення були спрямовані на визначення головних завдань у галузях охорони довкілля і раціонального природокористування та основних напрямів екологічної діяльності. Зазначена постанова стала підставою для вжиття заходів з удосконалення екологічної діяльності союзних і союзно-республіканських міністерств та відомств. Результатами цих заходів стали Указ Президії Верховної Ради СРСР «Про створення союзно-республіканського Державного комітету СРСР з охорони природи» від 16 січня 1988 року [31] і Указ Президії Верховної Ради Української РСР «Про створення Державного комітету Української РСР з охорони природи» від 14 вересня 1988 року [32]. Організація нових держкомітетів за союзно-республіканським принципом повинна була забезпечити єдиний підхід до побудови органів державного управління з охорони природи на республіканському рівні, що раніше передбачено не було.

Державний комітет СРСР з охорони природи був створений на базі відповідних підрозділів Держагропрому СРСР, Державного комітету СРСР з науки та техніки, Державного комітету СРСР з лісового господарства, Державного комітету СРСР з гідрометеорології і контролю природного середовища, Міністерства меліорації і водного господарства СРСР, Міністерства лісової, целюлозно-паперової та деревообробної промисловості СРСР й Міністерства геології СРСР. Функції державного управління і контролю в галузях охорони природи та раціонального природокористування, які раніше виконувалися підрозділами вищезазначених міністерств й відомств, постановою ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 7 січня 1988 року формально передавалися у відання Держкомприроди СРСР.

Так, з Державного комітету СРСР з лісового господарства було передано Держкомприроді СРСР функції щодо здійснення державного контролю за веденням лісового господарства й раціональним використанням лісів тощо.

На підставі постанови ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР «Про докорінну перебудову справи охорони природи в державі» від 7 січня 1988 року Держкомприроди СРСР разом з Радою Міністрів СРСР ніс повну відповідальність за охорону природи, організацію раціонального використання й відновлення природних ресурсів у державі.

Державний комітет СРСР з охорони природи координував діяльність держкомітетів союзних республік з охорони природи, органів цих комітетів в краях, областях, автономних республіках і округах, у містах та районах. Держкомприроди СРСР діяв у складі голови, його заступників і членів. Його членами були керівники міністерств та відомств СРСР, в повноваження яких входила частина функцій у галузях охорони природи й врегулювання раціонального природокористування, голів держкомітетів союзних республік з охорони природи, відомих вчених і голів громадських організацій.

Діяльність усіх природноресурсових підрозділів Держкомприроди СРСР мала, насамперед, контрольно-інспекційне спрямування, чим пояснюється відсутність у структурі його центрального апарату єдиного спеціального інспекційного підрозділу.

Комітети з охорони природи в Українській РСР були створені в областях, районах й містах з населенням більше 1 млн. осіб. Вони знаходилися у подвійному підпорядкуванні: Держкомприроди УРСР і виконкому місцевої Ради народних депутатів.

У червні 1988 року при Радянському комітеті захисту миру була створена громадська комісія під умовною назвою «Зелений світ», мета діяльності якої полягала у об'єднанні боротьби радянських людей за злагоду шляхом збереження природи, зміцнення співробітництва в цій сфері. Правові форми участі громадськості в управлінні охороною навколишнього середовища СРСР були закріплені в статтях 48, 49, 51, 67 Конституції СРСР, у відповідних статтях конституцій союзних республік та в інших чинних на той час законодавчих актах.

У Радянському Союзі, зокрема в Українській РСР, система громадських організацій природоохоронного характеру охоплювала широке коло різноманітних об'єднань, які об'єднували велику кількість членів. Так, Українське республіканське товариство охорони природи об'єднувало понад 16 млн. чоловік. У республіці функціонувало 70 тис. первинних організацій цього товариства. В областях і районах було створено понад 600 університетів «Природа», діяло 200 постійних лекторіїв. Київська міська організація Українського товариства охорони природи об'єднувала 935 тис. осіб, 2480 підприємств та установ були колективними членами товариства [33, с. 89].

До основних функцій діяльності природоохоронних громадських організацій СРСР належа-

ли: пропаганда природоохоронних знань і екологічне виховання населення; допомога державним органам у проведенні природоохоронних заходів; масове залучення населення до участі в заходах з охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів.

Водночас необхідно наголосити, що діяльність зазначених громадських об'єднань жодним чином не мала на меті вплинути на структуру державного управління, зокрема, у сфері лісового господарства. У Радянському Союзі традиційною була позиція, що громадські організації активно підтримують ініціативи уряду і держави, засвідчуючи своєю діяльністю підтримку й курсу Комуністичної партії СРСР.

Таким чином, суттєвому налагодженню екологічного стану держави не сприяли ні реорганізації у природоохоронних і природоресурсових органах державного управління СРСР, ні масове залучення громадськості до участі у природоохоронних заходах.

Для поліпшення рівня державного управління у досліджуваних галузях в Українській РСР Верховна Рада Української РСР прийняла у лютому 1990 року Постанову «Про екологічну обстановку у республіці та засоби по її докорінному покращенню» [34]. Вона мала на меті удосконалення правових засад й практики діяльності Держкомприроди УРСР і інших природоохоронних органів та громадських організацій.

Водночас незважаючи на активні декларації щодо охорони природи в Радянському Союзі та, зокрема, в радянській Україні, лісове господарство розглядалось як підприємство з виробництва деревини, а не як об'єкт управління загальнонародною власністю. На думку О.А. Крайнева, ведення лісового господарства у СРСР було підмінено організацією лісозаготівель з метою отримання постійного лісового доходу [35, 9]. Очевидно, що внаслідок цього доступність лісових ресурсів у цілому була знижена. Вирішити цю проблему мали б положення нового законодавства, яке у той час ухвалювалось в Україні в умовах перехідного періоду.

Література

1. *Крегул Ю.И.* Организация выполнения наказов избирателей местными советами народных депутатов: Дис ...к-та юрид. наук. / Ю.И. Крегул. – К., 1988. – 226с.;
2. *Про землю:* Декрет від 26 жовтня 1917 року // СУ РСФСР. – 1917. – № 1. – Ст. 3;
3. *Резолюція I Всеукраїнського з'їзду Рад* від 11–12 грудня 1917 року // Хронологічне

зібрання законів, указів президії Верховної Ради, постанов і розпоряджень уряду Української РСР. – Т. 1. – К.: Держ. вид-во політ. літ. УРСР, 1963. – 771 с.;

4. *Гетьман А.П.*, Регіональний екологічний контроль: теорія правового регулювання: Монографія. / А.П. Гетьман, Л.М. Здоровко. – К.: Інститут законодав. передбачань і правової експертизи, 2004. – 216 с.;

5. *Закон «Про соціалізацію землі від 27 січня 1918 року Закон РСФСР» // СУ РСФСР. – 1918. – № 25. – Ст. 346;*

6. *Про ліси: Декрет від 27 травня 1918 року // Об охране окружающей среды: Сборник документов партии и правительства 1917–1985 гг. – М.: Политиздат, 1986. – 415 с.;*

7. *Про охорону лісів: Декрет РНК УРСР від 26 лютого 1919 року // ЗП УРСР. – 1919. – № 16. – Ст. 176;*

8. *Про строки полювання і право на мисливську зброю: Декрет від 29 травня 1919 року // СУ РСФСР. – 1919. – № 21. – Ст. 256;*

9. *Про охорону пам'яток природи, садів і парків: Декрет від 16 вересня 1921 року // СУ РСФСР. – 1921. – № 65. – Ст. 492;*

10. *Павленко М.Г.* Для нинішнього і майбутніх поколінь. / М.Г. Павленко – К.: Рад. школа, 1981. – 111 с.;

11. *Мунтян В.Л.* Правова охорона природи УРСР. / В.Л. Мунтян – К.: Вища школа, 1982. – 232 с.;

12. *Борейко В.* Зберіг ліс у тюрму / В. Борейко. // Науковий світ. – 2005. – № 1. – С. 26–28;

13. *Про охорону природи на території Української РСР: Постанова Ради Міністрів УРСР від 3 червня 1949 року // ЗП УРСР. – 1949. – № 11. – Ст. 40;*

14. *Про засоби по покращенню охорони природи Української РСР: Постанова ЦК Компартії України і Ради Міністрів УРСР, червень 1958 року // ЗП УРСР. – 1958. – № 6. – Ст. 106;*

15. *Про охорону природи УРСР: Закон УРСР від 30 червня 1960 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1960. – № 23. – Ст. 175;*

16. *Про створення в Українській РСР Державного комітету по охороні природи: Указ Президії Верховної Ради УРСР від 25 березня 1967 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1967. – № 13. – Ст. 99;*

17. *Про заходи по подальшому поліпшенню охорони природи і раціональному використанню природних ресурсів: Постанова Верховної Ради СРСР від 20 вересня 1972 року // Відомості Верховної Ради СРСР. – 1972. – № 39. – Ст. 346;*

18. *Про посилення охорони природи і поліпшення використання природних ресурсів: Постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 29 грудня 1972 року // ЗП СРСР. – 1973. – № 21. – Ст. 6.*

19. *Про посилення охорони природи і поліпшення використання природних ресурсів: Постанова ЦК Компартії України і Ради Міністрів УРСР від 8 травня 1973 року // ЗП УРСР. – 1973. – № 5. – Ст. 35.*

20. *Про додаткові заходи по посиленню охорони природи і поліпшенню використання природних ресурсів: Постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 1 грудня 1978 року // ЗП СРСР. – 1979. – № 2. – Ст. 6.*

21. *Конституция СССР от 7 октября 1977 года // Конституция (Основной Закон) Союза Советских Социалистических Республик. – М.: Изд-во «Известия Советов народных депутатов СССР», 1977. – 48 с.*

22. *Конституція УРСР від 20 квітня 1978 року // Конституція (Основний Закон) Української Радянської Соціалістичної Республіки. – К.: Політвидав України, 1978. – 54 с.*

23. *Основи лісового законодавства СРСР і союзних республік від 17 червня 1977 року // Звід законів СРСР. – Т. 4. – С. 337-359.*

24. *Лісовий кодекс УРСР від 13 грудня 1979 року. – К.: Урожай, 1981. – 59 с.*

25. *Советское административное право / Под ред. Р.С. Павловского. – К.: Вища школа, 1986. – 416 с.*

26. *Про Раду Міністрів СРСР: Закон СРСР від 1978 року // Відомості Верховної Ради СРСР. – 1978. – № 28. – Ст. 436.*

27. *Про Раду Міністрів Української РСР: Закон УРСР від 19 грудня 1978 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1979. – № 1. – Ст. 7.*

28. *Матеріали XXVII з'їзду КПРС. – М.: Политиздат, 1986. – 316 с.*

29. *Про докорінну перебудову справи охорони природи в республіці: Постанова ЦК Компартії України і Ради Міністрів УРСР від 18 листопада 1988 року // ЗП УРСР. – 1988. – № 11. – Ст. 44.*

30. *Про докорінну перебудову справи охорони природи в державі: Постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 7 січня 1988 року // ЗП СРСР. – 1988. – № 6. – Ст. 14.*

31. *Про створення союзно-республіканського Державного комітету СРСР з охорони природи: Указ Президії Верховної Ради СРСР від 16 січня 1988 року // Відомості Верховної Ради СРСР. – 1988. – № 3. – Ст. 45.*

32. *Про* створення Державного комітету Української РСР з охорони природи: Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 14 вересня 1988 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1988. – № 39. – Ст. 977.

33. *Киселев Н.Н.* В гармонии с природой. / Н.Н. Киселев. – К.: Политиздат Украины, 1989. – 126 с.

34. *Про* екологічну обстановку в республіці та засоби по її докорінному покращенню:

Постанова Верховної Ради Української РСР, лютий 1990 року // Радянська Україна. – 1990. – 1 березня. – С. 5.

35. *Крайнев А.А.* Управление лесными ресурсами России как объектом государственной собственности: Дисс. ...канд. экон. наук. 08.00.05 / А.А. Крайнев. / Высш. шк. приват-ции и пред-ва. – М., 2007. – 148 с.

В.П. Печуляк

Развитие правового регулирования отношений в сфере лесного хозяйства Украины в период с 1917 по 1991 годы

В статье раскрываются проблемные вопросы теоретического и практического характера, которые возникали в ходе развития правового регулирования общественных отношений в сфере лесного хозяйства Украины в период с 1917 по 1991 годы.

V.P. Pechulyak

Development of Legal Regulation of Relations in the Area of Forestry in Ukraine from 1917 to 1991.

The article presents the theoretical and practical issues which arose in the process of development of the legal regulation of social relations in the area of forestry in Ukraine from 1917 to 1991.